

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény tárgya: Szerzői mű lehívásra hozzáférhetővé tétele

Ügyszám: SZJSZT-27/19. szakvélemény

A megkereső által feltett kérdés:

- 1. Kérem szíves állásfoglalásukat arról, hogy megtagadhatja-e a felhasználó a szerzői jogomból eredő jutaléki igényemet ellehetetlenülésre hivatkozva, abban az esetben, ha a szerző személye megegyezik, de az elszámolást már nem egyéni vállalkozás keretében kéri?**
- 2. Fejtsék ki álláspontjukat kérem arról is, hogy beszélhetünk-e bármilyen ellehetlenülésről egy el nem hunyt és cselekvőképes szerző esetében, aki kész műveket már felhasználásra átnyújtotta és annak értékesítése folyamatos bevételt nyújt a felhasználó számára?**
- 3. Kérem vizsgálják meg ezt [szerződés 7.5. pontja – az eljáró egyes szakértő megjegyzése] a passzust, hogy megfelel-e a szerzői jogi törvényekben támasztott követelményeknek, beleérthető-e szerzői díjazásról történő lemondás ebbe a rendelkezésbe?**
- 4. Kérem szintén vizsgálják meg ezt a passzust abból a szempontból is, hogy egy felhasználói szerződés felmondásánál kikötheti-e a felhasználó a szerződés felmondása esetére azt, hogy a szerző lemond minden jövőbeni jogáról úgy, hogy a mű felhasználása korlátlan ideig a felhasználó számára lehetséges marad?**
- 5. A fentiek felül kérném szíves állásfoglalásukat arról is, hogy a díjazásról történő lemondásnak minősülhet-e az a körülmény, hogy korábban megváltozott az adózói minőségem?**
- 6. Szintén kérném szíves állásfoglalásukat abban kérdésben is, hogy amennyiben azonnali hatállyal felmondom a szerződést (7.3 pont szerint) a korábbi díjigények meg nem fizetése miatt, akkor a szerződés felmondása a meg nem fizetett jutalékról történő lemondásnak minősülhet-e, továbbá a jövőbeli, szerzői jogomból eredő anyagi követeléseim érvényesítésének akadályát képezi-e ez a körülmény, vagy a szerződés egyéb rendelkezése?**
- 7. Minőségi szempontból felhasználásra alkalmasnak kell-e tekinteni a szerző azon alkotásait, amelyeket a felhasználó az átadást követően évekkel később (4 év) is harmadik fél részére a saját weboldalán keresztül folyamatosan értékesít?**
- 8. A Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testület állásfoglalását kérném abban a kérdésben, hogy megvan-e az érvényes jogalapom a szerződés felmondására?**
- 9. A szerződés 2.10 passzusa szerint én, mint szerző lemondtam az előadások nyilvánosságra hozatalához adott engedély visszavonásának jogáról. Kérném a Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testület állásfoglalását ebben a kérdéskörben, mivel értelmezésem szerint a szerzői jogi törvény szerint szerzőként nem mondhatok le sem a személyhez fűződő sem pedig a vagyoni jogaimról. Ha az értelmezésem helyes, akkor a szerződésnek e passzusa érvénytelen mivel jogszabályba ütközik.**

10. A mi értelmezésünk alapján egy korlátlan ideig érvényes korlátlan felhasználási jogról szóló passzus csak akkor lenne elfogadható, ha a felhasználási szerződés konkrétan kimondja, hogy a szerző az adott művet kizárólag egy fix díj ellenében készíti és a szerződés így a mű elkészítésével és a díjazás megfizetésével teljesítetté, illetve megszűnté válik. Kérem szíveskedjenek kifejtetni a fenti értelmezésünkkel kapcsolatos álláspontjukat!

11. Kérem a Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testületet arra, hogy a szerződéssel és a fent előadott tényállással kapcsolatban szíveskedjék egyéb releváns észrevételeit is megtenni, különös tekintettel az esetlegesen büncselekmény alapos gyanújára utaló körülményekre.

Az eljáró egyesszakértő szakértői véleménye:

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: „Rendelet”) 6.§ (1a) bekezdése alapján a Szakértő Testület nevében az Elnök által kijelölt egyesszakértő jár el. A Rendelet 6.§ (1a) bekezdése alapján az egyesszakértő eljárására az eljáró tanácsra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Mivel a Rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „*a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást (...)*”, az eljáró egyesszakértő a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentumok alapján hozta meg szakvéleményét.

1. A szerzői jogi tényállás rövid összefoglalása

1.1. A megkeresésben megjelölt tényállás szerint Megkereső egyéni vállalkozás keretében 2013. és 2015. között oktatóanyagokat készített, amelyeket 2014. júliusában kelt felhasználási szerződés keretében átadott a Kft. (a továbbiakban: „felhasználó”) részére.

1.2. A megkeresés szerint az oktatóanyagok egyetemisták számára készültek, pénzügy és számvitel tantárgyak gyakorló példáit és azok megoldásainak levezetését tartalmazták, videós formában. Ezekon a videókon a Megkereső hangja hallható, illetve Megkereső egy digitális tábla segítségével vezeti le a megoldásokat, a digitális tábla képe alkotja a videók vizuális részét.

1.3. A megkeresés szerint a felhasználó az oktatóanyagokat a szerződés keretében különböző weboldalakon teszi hozzáférhetővé.

2. Az eljáró egyesszakértő általános megállapításai

2.1. A Megkereső által feltett kérdések megválaszolásának előkérdése, hogy a tárgybeli videók szerzői jogi szempontból védelem alatt állnak-e. Ennek megítélése érdekében az eljáró egyesszakértő a Szerzői Jogi Szakértő Testület titkársága útján a megkeresés kiegészítésére hívta fel a Megkeresőt. Megkereső átadta az SZJSZT számára az általa készített oktatóanyagok internetes elérhetőségeinek jegyzékét. A vizsgálat időpontjában (2019. október) a Megkereső által a weboldal 1) alatt megjelölt videók nem voltak megtekinthetők, a weboldal 2)-re feltöltött oktatási anyagokat azonban az eljáró egyesszakértő megvizsgálhatta. A vizsgálat alapján az egyesszakértő megállapította, hogy a tárgybeli oktatási anyagok jellegüket tekintve megfeleltek a tényállásban megjelölteknek. Az eljáró egyesszakértő továbbiakban abból a feltevésből indult ki, hogy az oktatási anyagok – függetlenül a hozzáférhetővé tétel helyétől – azonos jellegűek voltak.

2.2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Szt.”) 1. § (1) bekezdése szerint a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat, a hivatkozott jogszabályhely (2) bekezdése szerint szerzői jogi oltalom alá tartozik különösen a szakirodalmi mű, a tudományos mű, a filmalkotás és az egyéb audiovizuális mű.

2.3. A tárgybeli oktatási anyagokban elhangzó előadások szakirodalmi, illetve tudományos műveknek minősülnek, ekként pedig szerzői jogi oltalom alatt állnak. Az eljáró egyesszakértő kiemeli, hogy az Szt. 1. § (3) bekezdése szerint a szerzői jogi oltalom az alkotást kizárólag a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg, az tehát nem függ az újszerűségtől vagy egyéb más paramétertől. A szerzői jogi védelem minden olyan művet megillet, amely eredeti (vagyis az alkotó szellemi tevékenységének gyümölcse) és egyéni (vagyis alkalmas a szerző személyiségének tükrözésére) jellegű.

2.4. A tárgybeli oktatási anyagok ugyanakkor nem csak szakirodalmi, illetve tudományos művek, hanem audiovizuális művek is. Az Szt. 1. § (2) bekezdése szerint a szerzői műnek minősülő filmalkotásra és az egyéb audiovizuális műre – eltérő rendelkezés hiányában – azonos szabályokat kell alkalmazni. Mivel az oktatási anyagok vizuális részét mindvégig az előadás során alkalmazott digitális tábla képe teszi ki, ezért az oktatási anyagok nem minősülnek filmalkotásnak, azonban audiovizuális műnek igen. Az Szt. 64. § (3) bekezdése szerint a film előállítója az a természetes személy vagy jogi személy, aki vagy amely saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről. E rendelkezés során azonban figyelembe kell venni az Európai parlament és a Tanács bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115/EK irányelv (Bérlés irányelv) 1. § (1) d) pontját is, amely a filmalkotás előállítójának a film első rögzítőjét tekinti.

2.5. A megkeresésben megjelölt tényállás, és a megkereséshez csatolt iratok alapján az eljáró tanács abból indult ki, hogy az oktatási anyagok első rögzítője a Megkereső volt. Ebből az következik, hogy Megkereső részint szerzőként, részint pedig szomszédos jogi filmelőállítóként is szerzői jogi jogosultja az oktatási anyagoknak.

3. A megkereső egyes kérdéseire adott válasz

Ad 1)

3.1.1. A szerzői jogi szakértő testület az Szt. 101. § (1) bekezdése értelmében szerzői jogi jogvita ügyben, a (3) bekezdés értelmében pedig a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben alakít ki szakvéleményt. A megkereső abban a kérdésben vár állásfoglalást az eljáró egyesszakértőtől, hogy a konkrét ügyben a felhasználó hivatkozhat-e a lehetetlenülésre, illetve erre hivatkozva megtagadhatja-e a szerzői díjak megfizetését.

3.1.2. A lehetetlenülés fogalmát az Szt. nem alkalmazza, a kötelmek vonatkozásában a részletes szabályokat a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: „Ptk.”) tartalmazza, amely alkalmazhatóságát az Szt. 3. § (1) bekezdése mondja ki, az Szt.-ben nem szabályozott kérdésekben. Az eljáró egyesszakértő abban a kérdésben nem foglалhat állást, hogy a lehetetlenülésre a felhasználó a jelen ügyben hivatkozhat-e, ez ugyanis nem tekinthető szerzői jogi szakkérdésnek. Ennek eldöntése során elsősorban arról kellene döntést hozni, hogy a felhasználási szerződés alanyának változását eredményezi-e az egyéni vállalkozói státusz időszakos megszűnése, tekintettel arra is, hogy az egyéni vállalkozó működési forma a természetes személyek számára biztosítja a gazdasági tevékenység végzésének lehetőségét.

3.1.3. Amennyiben a lehetetlenülés megállapítható, úgy a lehetetlenülés jogkövetkezményeiről annak függvényében kell dönteni, hogy a lehetetlenülés egyik, másik vagy mindkét fél felelőssége következményeként állt-e be. Az erről való döntés ugyancsak nem szerzői jogi szakkérdés.

Ad 2)

3.2.1. A felhasználási szerződések lehetetlenülését számos körülmény okozhatja, de ezek között a jelen ügyben relevanciával bíró – az eljáró egyesszakértő által vizsgálható – szerzői jogi ok nem lelhető fel. Az Szt. 49. § (3) bekezdése szerint a jövőben megalkotandó mű felhasználója (megrendelője) ugyan elállhat a szerződéstől, ha az általa igényelt kijavítást a szerző alapos ok nélkül megtagadja vagy határidőre nem végzi el (Szt. 49. § (3) bekezdés), de jelen ügyben erre nem került sor, a lehetetlenülés pedig a szerződést – szemben az elállással – nem a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal szünteti meg.

3.2.2. Az eljáró egyesszakértő a megkereső által átadott tényállásban olyan a jelen ügy szempontjából releváns *szerzői jogi* okot nem azonosított, amely a felhasználási szerződés lehetetlenülés útján történő megszűnését eredményezhette volna. A polgári jog általános szabályai szerinti lehetetlenülés eseteit az eljáró egyesszakértő nem vizsgálhatta.

Ad 3), 4), 10)

3.3.1. A felhasználási szerződés Megkereső által hivatkozott rendelkezése a következőt tartalmazza: „7.5 Bármelyik Fél jogosult a jelen szerződést bármikor a másik Félhez intézett, egyoldali írásbeli nyilatkozattal, indokolás nélkül, nyolc (8) napos felmondási idővel rendkívüli felmondással megszüntetni. Felek rögzítik, hogy Szolgáltató rendes felmondása esetén a felhasználó felhasználási joga a jelen szerződés megszűnését követően korlátlan ideig jogosult a jelen szerződés hatálya alá tartozó, a jelen szerződés ideje alatt készített Előadást, video-felvételeket a 2.11-2.12 pont alapján felhasználni, Felek rögzítik, hogy ezen rendelkezést a 3.2 pontban meghatározott jutalék-mértékének meghatározásakor kifejezetten figyelembe vették.”

3.3.2. A szerzői jogi oltalom alatt álló művekre vonatkozó jogok a vagyoni forgalomban alapvetően két módon vehetnek részt. Az Szt. 9. § (6) bekezdéséből és a 42. § (1) bekezdéséből következően főszabályként a vagyoni jogok jogosultja felhasználási szerződésben ad engedélyt a mű felhasználására, amely ellenében díjazásra jogosult. Az Szt. által tételesen megjelölt esetekben azonban arra is lehetőség van, hogy a vagyoni jog jogosultja jogait átruházza a felhasználóra. Míg a felhasználási szerződés – a szerződés által meghatározott módon – korlátozott használati jogot ad a felhasználónak, a jogátruházási szerződés a vagyoni jogok jogosultjává – hacsak a felek másként nem rendelkeztek – a felhasználót teszi. Az Szt. 42. § (3) bekezdése következtében egy szerződés csak akkor tekinthető jogátruházási szerződésnek, ha arról a felek kifejezetten megállapodtak.

3.3.3. A jogátruházási szerződés célja, hogy – a törvényben meghatározott kivételekkel – a vagyoni jogok jogosulti pozíciójában a szerző helyére véglegesen a felhasználót helyezze. Másként kifejezve: az eredeti jogosult a jogátruházással lényegében teljesen és véglegesen elveszíti uralmi pozícióját a mű felett. Ezzel szemben egy felhasználási szerződés esetében az eredeti jogosult lényegében mindig abban a helyzetben van – hacsak másként nem állapodnak meg a felhasználóval – hogy a felhasználási engedélyt visszavonhatja, ha másként nem, a felhasználási szerződés megszüntetésével. Abban a kérdésben tehát, hogy egy szerződés jogátruházási szerződésnek tekintendő-e, abból kell kiindulni, hogy a vagyoni jogok jogosultja megőrizte-e az uralmi helyzetet, vagy azt véglegesen elveszítette a műve felett.

3.3.4. A megkereséshez csatolt, 2018. augusztusában kötött „Szolgáltatási és felhasználási szerződés” nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely kifejezetten kimondta volna a vagyoni jogok átruházását a felhasználóra. Ezzel szemben a szerződés címében és a szerződés több rendelkezésében (1.1. pont, 2.8. pont, 2.11.) is felhasználási engedélyről tesz említést. A szerződés 2.12. pontja azonban akként rendelkezik, hogy a „bármely okból való megszűnését követően korlátlan ideig jogosult a jelen szerződés hatálya alá tartozó, a jelen szerződés ideje alatt készített Előadást (...) - minden korlátozástól mentesen - felhasználni” [kiemelés az eljáró egyesszakértőtől]. Ez utóbbi rendelkezésből az következne, hogy felhasználó számára a vagyoni jogok átruházásra kerültek, mivel csak így érhető el az a cél, hogy a felhasználási engedély megszűnését követően is jogosult maradjon a felhasználó a felhasználás folytatására. A felhasználási szerződések esetén a szerződés megszüntetése szükségszerűen a felhasználási engedély visszavonását eredményezi, amelyet követően a felhasználó többet nem használhatja fel jogszerűen a művet.

3.3.5. Mivel azonban a 2.12. pont a szerződés 1.1. pontja, 2.8. pontja és 2.11. pontja között ellentmondás feszül, az értelmezésre az Szjt. 42. § (3) bekezdése szerinti értelmezési szabályt kell alkalmazni, amely szerint, ha a „felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni”. Ez a kedvezőbb értelmezés a felhasználási szerződés, szemben a jogátruházási szerződéssel.

3.3.6. Az eljáró egyesszakértő megjegyzi, hogy a szerződés belső ellentmondásainak feloldására a Ptk. 6:107.§ (2) bekezdése is kínál lehetséges útvonalat, amely szerint „az egymásnak ellentmondó kikötések semmissek”. A semmisség arra vezetne, hogy nem lenne alkalmazható a szerződés azon rendelkezése (2.12. pontja), amely tartalmilag a jogátruházásra utal.

3.3.7. Végül az eljáró egyesszakértő megjegyzi, hogy nem következik be a felhasználás ingyenessége, ha felek bármilyen okból nem állapították meg a felhasználási engedély fejében a szerzőt megillető díjat, például azért, mert a felek között erre vonatkozó szerződés bármilyen okból megszűnik vagy az semmisnek minősül. Ha a szerződés nem ingyenes, úgy a felhasználónak a felhasználási engedély fejében járó jogdíjat a szerző részére meg kell fizetnie.

Ad 5)

3.5.1. A szerződés alanyainak nyilatkozataira az Szjt. különös *szerzői jogi* rendelkezést nem tartalmaz, a kérdésben a Ptk. szabályait kell alkalmazni, amelyek értelmezésére az eljáró egyesszakértőnek nincsen lehetősége.

Ad 6)

3.6.1. A szerződés – esetleg rendkívüli – felmondásának jogkövetkezményére vonatkozó sajátos szerzői jogi rendelkezést az Szjt. nem tartalmaz, e körben a Ptk. általános rendelkezéseit kell alkalmazni. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a szerződés felmondása a szerződést a jövőre nézve szünteti meg, nem pedig a szerződéskötés idejére visszamenőleg bontja fel, amelynek a már megvalósított felhasználásra nincsen ráhatása.

3.6.2. Az eljáró egyesszakértő a felhasználási szerződés 2.12. pontjára vonatkozó álláspontját korábban már kifejtette. Ennek lényege, hogy a 2.12. pont nem értelmezhető akként, mint ami a vagyoni jogokat átruházta a felhasználóra, ebből következően pedig a szerzőt a felek által megállapított díjazás illeti meg a felhasználási engedély ellenében. Az engedély ingyenessége

nem következik továbbá abból, ha a felek között nincs, vagy megszűnt a díjazás mértékre vonatkozó megállapodás.

Ad 7)

3.7.1. Az Szt. 49. § (1) bekezdése szerint, ha a felhasználási szerződést jövőben elkészülő műre kötik a felek, a mű elfogadásáról a felhasználó a mű átadásától számított két hónapon belül köteles nyilatkozni. Ahogy azt az Szt. kifejezetten kimondja, a nyilatkozat megtételének elmulasztása a mű elfogadását jelenti. Tehát a művet szerzői jogi szempontból felhasználásra alkalmasnak kell tekinteni, ha annak átadását követően a felhasználó két hónapon belül nem jelzi kifogását. Nyilvánvalóan a mű felhasználásra alkalmasságára utal, ha a felhasználó nem csak a nyilatkozat megtételét mulasztja el, hanem a felhasználást is megkezdi és azt több éven keresztül folytatja.

3.7.2. A megkereső által átadott tényállás szerint a felek közötti együttműködés részben a tárgybeli felhasználási szerződés megkötését megelőzően kezdődött. Ha a felhasználási szerződés részben már kész művek felhasználására irányult, úgy felhasználó a már kész művek vonatkozásában a megfelelőségről a szerződéskötést megelőzően is meggyőződhetett.

Ad 8)

3.8.1. Az Szt. – jelen ügy szempontjából releváns – 51. § (1) bekezdése két sajátos okból teszi lehetővé a kizárólagos szerződés felmondását a szerző számára: i) ha a felhasználó nem kezdi meg a mű felhasználását vagy ii) ha a felhasználó a szerződéssel megszerzett jogait nyilvánvalóan a szerződés céljának megvalósítására alkalmatlan módon vagy nem rendeltetésszerűen gyakorolja. A jogdíj megfizetésének – megkereső által állított – késedelme szerződésszegésnek minősül, de e szerződésszegés nem a felhasználás módjával függ össze.

3.8.2. A felmondási jog általános polgári jogi eseteire vonatkozóan az eljáró egyesszakértő nem tehet megállapítást.

Ad 9)

3.9.1. A felek között létrejött felhasználási szerződés megkereső által hivatkozott 2.10. pontja az alábbiak szerint szól: „Felek rögzítik, hogy a szolgáltatási díj és a jutalék mértékének meghatározásakor figyelembe vették, hogy Szolgáltató az Előadás nyilvánosságra hozatalához adott engedélyének visszavonási jogáról jelen szerződés aláírásával lemond.”

3.9.2. A művek nyilvánosságra hozatali joga rendszertani értelemben a szerző személyhez fűződő jogai körébe tartozik (Szt. 10. §). A nyilvánosságra hozatal jogán belül értelmezendő a mű nyilvánosságtól való visszavonására vonatkozó jog (Szt. 11. §), amely azonban messze nem korlátlan, sőt, csak indokolt esetben gyakorolható jog. Az Szt. 11. §-a szerinti visszavonásra a jelen ügy tényállása szerint nem került sor.

3.9.3. A fentieken túl olyan sajátos szerzői rendelkezést, amely korlátozná a szerzőt a személyhez fűződő jogok gyakorlásában, az Szt. nem tartalmaz.

Ad 11)

Az eljáró egyesszakértő további észrevételt nem tesz.

Budapest, 2019. október 31.

dr. Békés Gergely
eljáró egyesszakértő